

ПОНЯТТЯ ФІКТИВНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Економічна діяльність завжди має матеріально-фінансовий інтерес і є сферою злочинних посягань на життєвоважливі потреби населення. Крадіжки, тіньова економіка, корупція, хабарництво, контрабанда, збиткова діяльність і банкрутство, порушення в системі державних закупівель, спекуляція, незаконне використання ресурсів та створеної доданої вартості, ухилення від оподаткування, непрацюючі кредити банків та інші негативні явища сьогодні спостерігаються на всіх ділянках розвитку українського суспільства.

Фіктивні господарські операції створюють загрозу для економіки та суспільства в цілому, використовуються для відмивання грошей, ухилення від сплати податків, дестабілізації ринку, зайвого збагачення, зменшують конкурентоздатність на ринку, знижують виробництво продукції (товарів, послуг) та зупиняють інвестиційні потоки. Водночас, збільшуються прибутки власників суб'єктів, що здійснюють такі операції як безпосередньо, так і на довготривалу перспективу.

Таким чином, облікові аспекти виявлення та зупинення фіктивних господарських операцій є важливим завданням в сучасних умовах економіки.

Господарські операції відображають активи, власний капітал і зобов'язання суб'єктів господарювання щодо їх розміщення, надходження, формування, використання, вибуття, погашення. В результаті здійснення господарських операцій бізнес формує витрати, доходи, фінансовий результат та розподіляє його між учасниками господарської діяльності, а бюджетні установи – відображають доходи і видатки, необхідні для здійснення функціональної діяльності. Узагальнення господарських операцій здійснених суб'єктами господарювання відбувається в їх обліковій системі відповідно до облікової політики.

Діючі нормативні документи взагалі не дають безпосереднього визначення «фіктивна господарська операція», а її тлумачення може підпадати під поняття «шахрайство», тобто будь-яку дію або бездіяльність, зокрема, неправдиві заяви, які навмисне або через необачність вводять в оману, або спроби ввести в оману будь-яку сторону з метою одержання фінансової (а також зокрема податкової) чи іншої вигоди або з метою уникнення зобов'язання.

Реальна господарська операція відображає інформацію, яку створює дійсна, та що насправді існує економічна дія або подія, здійснена в процесі господарювання, що викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Фіктивна господарська операція відображає інформацію, яка характеризується змінами в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства, яку створює несправжня (нереальна) економічна дія або подія, яка має вигаданий характер, з метою приховування (обману) та відображається в первинних документах та/або реєстрах бухгалтерського обліку і в показниках звітності лише для вигляду і без намірів її здійснити.

Серед фіктивних господарських операцій в бухгалтерському обліку можливо виділити два їх види: уявні (мнимі); удавані (притворні). Уявна фіктивна господарська операція відображається в бухгалтерському обліку за вигаданою (фальшивою) інформацією лише для вигляду без наміру її здійснення в реальності з метою впливу на зміну структури активів, власного капіталу і зобов'язань. Удавана фіктивна господарська операція відображається в бухгалтерському обліку за підробленою під будь-яку справжню інформацію, що не існує в дійсності з метою прикриття іншої господарської операції, яка відбувається в реальності і з метою впливу на зміну структури активів, власного капіталу і зобов'язань.

Ухилення від сплати податків за допомогою фіктивних господарських операцій, що створюють їх видимість без реального здійснення та отримання незаконних податкових вигід приводить до порушення загальних принципів здійснення бізнесу. Боротьба з фіктивними господарськими операціями є важливим завданням для держави, податкових органів та бухгалтерських служб підприємств.

Список використаних джерел

1. Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>
Цаль-Цалко Ю. С., Якобчук В. П., Косянчук С. Г. Антикорупційна політика у сфері публічного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1842>